

anstalter. Det er nu upaatvivleligt faaledes, at vi maae ikke alene for Statens oekonomiske Fordeels Skyld, men ogsaa for Straffefangernes Moralitets Skyld og for den Indflydelse, som Arbeidsløsheden maatte have paa deres moralske Tilstand og Disciplin i Anstalten — ansee det for nødvendigt at sætte dem i fornuftig Beskæftigelse og derved ogsaa ligefrem ledes til at sætte dem i en saadan Beskæftigelse, der bringer Fordeel for Staten, som besværes med saadanne ulykkelige Menneffers Forsørgelse. Men jeg troer, at det Naturlige vilde være, at Staten anvendte disse Arbeidshængers Kraft væsentlig paa at forarbeide og frembringe saadanne Gjenstande, som den selv kan forbruge; at den altsaa anvendte den enten til Fabriks- eller Haandværksbrug, men altid til saadant Arbeide, som den selv havde Anvendelse for, til saadanne Fabricata, som den selv havde Brug for. Der har ogsaa oftere været Tale om, at det vilde være til stort Gavn, om man kunde faae Klædefabrikken i Udsjød neblagt, og faaledes ved at sætte som Fabrikraft Straffeanstalterne istedet faae en Anvendelse for deres bethdelige Arbeidskraft, uden at komme i Kæft med det private Næringsbrug paa en ubillig Maade. Ved denne Branche af Fabrikvirksomhed kunde man forsyne Armeen med Klæde til Munderinger, hvad der vilde være Gjenstand for en overordentlig bethdelig Virksomhed. Men der findes ogsaa foruden Klædefabrikationen Undermunderings-Requifiter, der fordrer et bethdeligt Quantum af Lærred, og andre lignende Materialier, som kunde være en passende Gjenstand for Straffeanstalternes Arbeidskraft. Da jeg nu alligevel maa antage, at det saavel fra Regjeringens som fra Commissionens Side har været taget under nøie Overveieelse, og da det ikke hører under Kongerigets Resfort at træffe en saadan Foranstaltning, men derom ialfald maatte underhandles med Monarchiet, saa har jeg anseet det for umuligt i denne Retning at turde vente at komme til et Resultat, hvorved man til Statens egen Fordeel overførte disse Fabrikarbeider til Straffeanstalterne og derved ordnede disses Virksomhed paa den meest uskadelige, meest retfærdige og den meest fornuftige Maade.

Men naar man skal gaae et Skridt videre og altsaa nødsages til det Uheldige og Ubillige, der ligger i at concurrere paa Markedet med den private Fabrikant, og hvis Fabrikvirksomheden ikke længere skal drives for Statens Regning, hvilket vistnok, deri er jeg fuldkommen enig, ikke kan svare Regning og i ethvert Tilfælde fordrer et Tilfyn og et strengt Tilfyn, som er meget vanskeligt at gjennemføre i Detaillen — der aabnes let mange Snigveie til Fordeel, som man ikke altid kan opdage, og som kunne have et saa tilfyneladende retligt Udseende, at man ikke engang kan ramme dem — hvis der altsaa, hvad jeg maa indrømme fra Statens Standpunkt isaaafald er det Rette, træffes en Overeenskomst, hvorved Private i deres egen Interesse, men controllerede af Staten, komme til at anvende denne Kraft, faaledes at det størst mulige Udbytte kan fremkomme, troer jeg dog, det vilde være det Retfærdigste og det Billigste, hvis man ved en saadan Overeenskomst kunde fastslaae de Gjenstande for Arbeidskraftens Anvendelse, som fandtes meest stemmende med de Hensyn, man billigviis bør tage til hele Statens private Fabrik- og Haandværksbrug. Markedet i Udlandet er ikke stort; vore Haandværkere ere i Almindelighed henviste til deres nærmeste Omkreds, og en saadan Anstalt vil i Almindelighed have en meget stor Indflydelse paa, hvilket Udkomme de nærmestliggende Byers Haandværkere og mindre Fabrikanter ellers i Reglen kunne gjøre Regning paa. Jeg skulde derfor antage, at det havde været det Bedste og det Naturligste, hvis man kunde have sagt: Vi overdrage saa og saamange Arbeidskræfter ved Entreprise, men de maa ikke anvendes andledes end til visse enten navngivne eller idetmindste klasseviis fremstillede Fabrikaters Frembringelse; jeg troer, at de Næringsbrugere, som arbeidede ved Siden af en saadan Fabrik, og som ellers kunde være udsatte for Concurrence med en saadan begunstiget Entrepreneur, der naturligviis har sin Arbeidskraft langt billigere end de, dog vilde have den Fordeel af en saadan Bestemmelse, at de i alt Fald i visse Retninger kunde arbejde med No. De kunde sige: Ja, paa det og det Gebeet vide vi nu, at der er den og den bethdelige Concurrence,